

Kuş Gribinin Tüketicilerin Tavuk Eti Tüketim Alışkanlıklarına Etkisi (Tokat İli Örneği)

Murat Sayılı

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 60240, Tokat

Özet: Bu araştırmada, kuş gribinin tüketicilerin tavuk eti tüketimleri üzerine etkileri incelenmiştir. Bu kapsamda, tüketicilerin sosyo-ekonomik durumları, kuş gribi öncesi ve sonrası et tüketim durumları, tavuk eti tüketim tercihleri, tavuk eti satın almada etkili olan faktörler ve sağlıklı tavuk eti satın alma eğilimleri irdelenmeye çalışılmıştır. Toplam 210 adet hanehalkı ile anket yapılmış ve analizler 3 farklı gelir grubu itibarıyla yapılmıştır. Kuş gribinden önce aile başına 4.27 kg/ay olan tavuk eti tüketimi, kuş gribinden sonra 3.19 kg/ay'a düşmüştür. Araştırma bulgularına göre; kuş gribinin tüketicilerin tavuk eti tüketim miktarını etkilediği (%42.86), buna karşın bazı üreticilerin (%57.14) ise kuş gribinden etkilenmedikleri saptanmıştır. Ürünün fiyatı, ürünü üreten firma adı/markası, ürünün ambalaj durumu, ağırlığı, görünüşü, köy ürünü olması ve rengi önemli iken; ürünün taze olması ve ürüne sağlık açısından güvenebilme çok önemli olarak saptanmıştır. İncelenen ailelerin yarısından fazlası hastalığın insanları etkilemeyeceğini düşünmüşlerdir. Bundan dolayı hastalık döneminde dahi tüketimlerini değiştirmemişlerdir. Diğer taraftan, tüketicilerin %42.86'sı hastalıktan dolayı tüketimlerini azaltmışlardır.

Anahtar kelimeler: Kuş gribi, tavuk eti tüketimi, Tokat ili

The Effects of Bird Flue on Consumers' Broiler Consumption Habits (Tokat Province Sample)

Abstract: The effects of bird flue on consumers' broiler consumption were analyzed in this study. The socio-economic situation of the consumers, their consumption before and after bird flue, their preferences for broiler consumption, their preferences of buying healthy broiler, and the effective factors in purchasing broiler were indicated. A total of 210 survey forms were filled with households. The analysis of data were conducted according to 3 income levels. While the average broiler consumption was 4.27 kg/month before bird flue, this amount decreased to 3.19 kg/month. While the price, producer/brand, package, weight, appearance, being from village, and color of product was important; the freshness and confidence of healthiness were determined to be important. Of the households more than 50 percent thought that the disease will not affect the humanbeing. That is why, even during that period they did not change their consumption. On the other hand, 42.86 percent of the respondents decreased their amount of consumption because of the disease.

Key words: Bird flue, broiler consumption, Tokat Province

1. Giriş

Türkiye'de hayvancılık, bir taraftan yeterli ve dengeli beslenmenin sağlanabilmesi, diğer taraftan kalkınma için gerekli dövizin elde edilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır (Anonim, 1991). Üstün besleme gücünün yanı sıra, hayvansal proteini kısa sürede ve en ucuz olarak sağlayabilmesi bakımından tavukçuluk diğer hayvancılık kolları arasında önemlidir.

Türkiye'de nüfus artış hızı ve kırmızı et üretiminin giderek azalması sonucu ortaya çıkan hayvansal protein açığı, tavuk eti üretimindeki artışlarla dengelenebilmiştir. Ülkedeki kanatlı sektörü; 940000 ton piliç, 50000 ton hindi eti, 55000 ton çıkma tavuk olmak üzere toplam 1045000 ton kanatlı eti üretmektedir. Yılda üretilen 10 milyar adet yumurta da dikkate alındığında, ilgili sektör

ülkedeki hayvansal protein açığını kapatmada çok önemli bir konumdadır. 2004 yılı verilerine göre, Türkiye 943000 ton piliç eti üretimiyle dünya ülkeleri arasında 14. sıradadır. Üretimin bu kadar yüksek olmasına karşın kişi başına piliç eti tüketimi ise düşüktür. Fert başına yıllık piliç eti tüketimi 1990 yılında 3.8 kg iken, 2004 yılında 14 kg'a yükselmiştir. Bu değerler AB ülkelerinde ise ortalama 26 kg düzeyindedir.

Türkiye'de 2005 yılının Ekim ayına kadar sağlıklı gelişen ve ileriye dönük atılımlara hazır olan kanatlı sektörü ve bu sektörden geçimini sağlamaya çalışan çiftçiler, kuş gribi vakalarının görülmesi üzerine önemli zararlar görmüştür (Anonim, 2006).

Kuş gribi bütün dünyada büyük ekonomik kayıplara neden olan bir hastalık olup,

tavukçuluk sektörünü tehdit eden önemli viral hastalıklardan biri olarak kabul edilmektedir. Hastalık yumurtacı hayvanlarda %75-80 verim kaybı ile tüm kanatlılarda %10-100 arasında ölüme neden olmaktadır. Hastalık son on yılda Meksika, Avustralya, Hong Kong, İtalya, Kore, Vietnam, Japonya, Çin, Tayland, Kamboçya, Pakistan, Endonezya, ABD gibi bir çok ülkede görülmüştür (Bayraktar, 2006).

Türkiye’de ise hastalık ilk kez 5 Ekim 2005 tarihinde Balıkesir İli Manyas ilçesi Kızıksa (Kızılköy) Beldesi ile Salur Köyleri arasında çeltik tarlalarında açık hindi besisi yapan bir işletmede, daha sonra da 15 Aralık 2005 tarihinde Iğdır’ın Aralık ilçesinde ortaya çıkmış ve daha sonra bir çok ilde de görülmüştür. Hastalığın görülmesi üzerine, AB Türkiye’den tavuk eti ithalatını belli bir süre için durdurmuştur. Ülke genelinde ise, tüketicilerin bir kısmının beyaz et tüketiminden vazgeçmeleri veya azaltmaları sonucunda, beyaz et sektöründeki firmalar zararına satış yapmak zorunda kalmışlar, tüketici tercihlerini tekrar beyaz ete yönlendirmek amacıyla da yoğun bir reklam çalışması yürütmüşlerdir.

Türkiye’de kuş gribi vakalarının görülmesi ile ortaya çıkan kriz sonucu; sektör %50 küçülmüştür. Maddi zararın 2005 yılının son üç ayı itibarıyla 95 milyon YTL (piliç eti olarak), 2006 yılı için muhtemel zarar ise 158.4 milyon YTL olmak üzere, toplam 253.4 milyon YTL olduğu belirtilmektedir (Akman, 2006).

Araştırma bölgesinde, tüketicilerin tavuk eti tüketimleri üzerine kuş gribinin etkilerini inceleyen çalışma bulunmamaktadır. Bundan dolayı araştırma orijinaldir ve önemlidir.

Yapılan bu çalışmada; Tokat ili merkez ilçedeki tüketicilerin kuş gribi sonrası et tüketim durumlarındaki değişimler ortaya konulmuştur. Araştırmada tüketicilerin sosyo-ekonomik durumları, kuş gribi öncesi ve sonrası et tüketim durumları, tavuk eti tüketim tercihleri, tavuk eti satın almada etkili olan faktörler ve sağlıklı tavuk eti satın alma eğilimleri irdelenmeye çalışılmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmanın ana materyalini, Tokat-Merkez ilçede (kent merkezinde) ikamet eden ailelerden anket yoluyla derlenen veriler oluşturmaktadır. Anket çalışması 2005 yılı Aralık ayında yapılmıştır. Ayrıca konu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalardan da yararlanılmıştır.

Bölgede tüketim ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar da dikkate alınarak, 210 adet anket yapılmıştır. Hanehalkları, tavuk eti tüketenler içerisinde rastgele seçilmiştir.

Araştırmada örnek olarak seçilen tüm aileler, aylık gelirleri esas alınarak üç gruba ayrılmıştır (Çizelge 1). Elde edilen veriler her gelir grubundaki aileler ve geneli için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 11.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Ailelerin kuş gribi öncesi ve sonrası et tüketimlerinin birbirinden farklı olup olmadıkları t testi (paired t-test) ile analiz edilmiştir. Tavuk eti tüketim alışkanlıkları ile aile geliri arasında ilişki olup olmadığı Khi-kare yöntemi ile ortaya konulmuştur.

Çizelge 1. İncelenen ailelerin gelir gruplarına göre dağılımı

Grup No	Grup Aralığı (YTL)	Anket Sayısı (adet)	Oran (%)	Aylık Ortalama Gelir (YTL)
I	< 1000	72	34.28	611.79
II	1001 - 1500	77	36.67	1104.43
III	1501 - +	61	29.05	2175.08
Toplam / Ortalama		210	100.00	1246.52

3. Araştırma Bulguları ve Tartışma

3.1. Ailelerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

İncelenen ailelerin sosyo-ekonomik özellikleri Çizelge 2’de verilmiştir. Anket yapılan kişilerin büyük çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır. Anket yapılan bireylerin yaşları incelendiğinde; gelir grupları arttıkça yaş

ortalamasının yükseldiği ve genel ortalama 34.33 yıl olduğu saptanmıştır. Yaş grupları itibarıyla en yüksek pay 26-35 yaş grubuna aittir. Bireylerin çoğunluğu lise ve üniversite mezunu olup, gelire bağlı olarak lisansüstü eğitim yapanların oranı da artmaktadır. Gelir gruplarına göre değişimle birlikte, genel

ortalamada deneklerin %82.86'sı evli ve evli olanların da %22.41'inin eşi çalışmaktadır. Meslek durumu incelendiğinde, bireylerin önemli bir kısmı memurdur. Ailelerin önemli bir kısmı 4-5 arası birey sahiptir. Araştırma bulgularına göre de ailedeki birey sayısı, gelir gruplarına göre 4.09 ile 4.40 arasında değişmekte olup, genel ortalama itibariyle 4.21 kişi olarak saptanmıştır. Gelir gruplarına bağlı olarak ailede çalışan birey sayısı da artmaktadır.

En düşük gelir grubunda ailedeki 1.13 kişi çalışırken, bu değer en yüksek gelir grubunda 1.66 ve genel ortalamada 1.30 kişi olarak belirlenmiştir. Tüm gelir grupları itibariyle ailelerin aylık ortalama geliri 1246.52 YTL ve aylık gıda harcaması 452.50 YTL olarak hesaplanmıştır. Gelir gruplarına göre farklı olmakla birlikte, ortalama olarak incelenen aileler aylık gelirlerinin %36.30'unu gıda için harcamaktadırlar.

Çizelge 2. İncelenen ailelerin sosyo-ekonomik özellikleri

		GRUPLAR			
		1. Grup	2. Grup	3. Grup	Genel
Cinsiyet (%)	Erkek	83.33	92.21	68.85	82.38
	Kadın	16.67	7.79	31.15	17.62
Yaş (%)	< 25	18.06	3.90	26.23	15.24
	26 - 35	40.28	62.34	27.87	44.76
	36 - 45	31.94	25.97	31.15	29.52
	46 - 55	8.33	7.79	13.11	9.52
	56 - +	1.39	0.00	1.64	0.96
Yaş ortalaması (yıl)		33.74	34.60	34.69	34.33
Eğitim Durumu (%)	İlkokul	13.89	3.89	6.56	8.09
	Ortaokul	13.89	2.60	3.28	6.67
	Lise	41.67	41.56	19.67	35.24
	Üniversite	26.39	40.26	39.34	35.24
	Master-Doktora	4.16	11.69	31.15	14.76
Medeni Hal (%)	Evli	80.56	92.21	73.77	82.86
	Bekar	19.44	7.79	26.23	17.14
Eşinin çalışma durumu (%)	Evet	17.24	15.49	40.00	22.41
	Hayır	82.76	84.51	60.00	77.59
Mesleği (%)	Memur	15.28	71.43	62.30	49.52
	İşçi	23.61	5.19	0.00	10.00
	Serbest Meslek	27.78	2.60	16.39	15.24
	Esnaf	25.00	9.09	13.11	15.71
	Çiftçi	1.39	0.00	3.28	1.43
	Emekli	1.39	6.49	3.28	3.81
	Ev Hanımı	5.55	5.20	1.64	4.29
Ailedeki birey sayısı (%)	1 - 3	30.55	31.17	26.23	29.52
	4 - 5	55.56	53.25	65.57	57.62
	6 - +	13.89	15.58	8.20	12.86
Ailedeki ortalama birey sayısı (kişi)		4.40	4.09	4.15	4.21
Ailede çalışan ortalama birey sayısı (kişi)		1.13	1.18	1.66	1.30
Ailenin ortalama aylık geliri (YTL)		611.79	1104.43	2175.08	1246.52
Ailenin ortalama aylık gıda harcaması (YTL)		262.92	429.81	704.92	452.50
Gıda harcaması / Aylık gelir (%)		42.98	38.92	32.41	36.30

3.2. İncelenen Ailelerin Tavuk Eti Tüketim Durumları ve Alışkanlıkları

İncelenen ailelerde en fazla tüketilen etler; sığır, tavuk ve balık etidir (Çizelge 3). Kuş gribi vakalarından önce, incelenen ailelerin aylık et tüketimi toplamı 9.48 kg iken, kuş gribinden

sonra 8.69 kg'a (anketin yapıldığı dönem itibariyle) düştüğü saptanmıştır. Et tüketim miktarının azalmasında, tavuk eti tüketimindeki düşüş esastır. Kuş gribinden sonra aile başına et tüketim miktarlarında, genel ortalama itibariyle, sığır etinde 0.08 kg, koyun etinde 0.01 kg, kuzu

etinde 0.07 kg, balık etinde 0.13 kg artış olurken, tavuk etinde 1.08 kg azalış olmuştur. Bu durum, ailelerin sağlık riski nedeniyle tavuk etinden kırmızı ve diğer beyaz ete yönelmelerinden kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, kuş gribinden sonra, tüketicilerin daha hassas davrandıkları görülmektedir. İncelenen ailelerin %13.81'i kuş gribi vakalarından sonra tavuk eti tüketimlerinden vazgeçmişlerdir.

Ailelerin kuş gribi öncesi ve sonrası et tüketim miktarlarının farklı olup olmadıkları t testi (paired t-test) ile analiz edilmeye çalışılmış ve sonuçlar çizelge 3'te verilmiştir.

1. gruptaki dönemler arası et tüketimi açısından sadece tavuk eti t değerinin anlamlı

çıkması, düşük gelir grubuna sahip ailelerin çoğunlukla daha ucuz olan tavuk etini tükettikleri, kuş gribinden etkilenmelerine rağmen fiyatın yüksekliğinden dolayı diğer etleri tercih etmedikleri görülmektedir.

2 ve 3. gruptaki aileler kuş gribinden etkilenmiş ve et tüketim alışkanlıklarını sığır, kuzu ve balığa kaydırmışlardır.

Genel olarak kişilerin hindi ve sakatat tüketimlerini değiştirmemeleri bunların tavuk etinin ikamesi olarak düşünülmediğini, sadece ailelerin belli sıklıktaki tüketim alışkanlıklarına bağlı olduğu şeklinde açıklanabilir.

Çizelge 3. Ailelerin aylık et tüketim miktarları (kg/aile)

Tüketilen Et Türleri	GRUPLAR							
	1. Grup		2. Grup		3. Grup		Genel	
	A	B	A	B	A	B	A	B
Sığır t değeri	2.13	2.13	2.04	2.12	3.03	3.20	2.36	2.44
	(0.000)		(-1.758)***		(-1.692)***		(-1.490)	
Koyun t değeri	0.53	0.51	0.27	0.30	0.48	0.51	0.43	0.44
	(1.000)		(-1.424)		(-1.000)		(-0.632)	
Kuzu t değeri	0.28	0.38	0.32	0.36	1.02	1.11	0.51	0.58
	(-1.542)		(-1.755)***		(-1.762)***		(-2.707)*	
Sakatat t değeri	0.19	0.19	0.09	0.09	0.27	0.27	0.18	0.18
	(0.000)		(0.000)		(0.000)		(0.000)	
Tavuk t değeri	4.99	3.46	3.90	3.22	3.89	2.82	4.27	3.19
	(3.581)*		(3.958)*		(3.955)*		(6.056)*	
Hindi t değeri	0.00	0.00	0.00	0.00	0.21	0.21	0.06	0.06
	(0.000)		(0.000)		(0.000)		(0.000)	
Balık t değeri	1.77	1.87	1.57	1.74	1.69	1.80	1.67	1.80
	(-0.796)		(-2.189)***		(-1.988)**		(-2.424)**	
Toplam	9.89	8.54	8.19	7.83	10.59	9.92	9.48	8.69

A: Kuş gribinden önceki et tüketim durumu, B: Kuş gribinden sonraki et tüketim durumu

* 0.01, **0.05 ve ***0.10 derecesinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Kişi başına yıllık tavuk eti tüketimi; Tokat il merkezinde 6.2 kg (Çivi ve ark., 1993); Adana ilinde 15.88 kg (Hanta ve Yurdakul, 1994); Van ili Erciş ilçesinde 11.30 kg (Yıldırım ve Yalçınkaya, 1999); Şanlıurfa ili kentsel alanda 13.3 kg (Şengül ve ark., 2002) olarak saptanmıştır.

Kırmızı etler kasap, tavuk ve hindi eti süpermarket ve balık ise satış merkezlerinden satın alınmaktadır (Çizelge 4).

İncelenen ailelerin büyük kısmı tavuk etini parça şeklinde tercih ederken, kesilmiş-

temizlenmiş olarak da satın alanların oranı azımsanmayacak düzeydedir (Çizelge 5).

Genel olarak ailelerin %34.76'sı haftada bir, %28.57'si iki haftada bir, %25.24'ü ayda bir ve %11.43'ü ise haftada birden fazla tavuk eti satın almaktadır.

Aileler tavuk etini bütün almaktan ziyade parça olarak alıp tüketmeyi tercih etmektedirler.

Tavuk etinin en çok tercih edildiği mevsim, genel olarak yaz ve kış aylarıdır. Gelir düzeyi ile tavuk etinin tercih edildiği mevsim arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (p<0.01).

Çizelge 4. Ailelerin tükettikleri etleri temin yerleri (%)*

		GRUPLAR			
		1. Grup	2. Grup	3. Grup	Genel
Sığır eti	Kasap	67.31	68.66	53.70	63.58
	Süpermarket	40.39	38.81	55.56	44.51
Koyun eti	Kasap	68.75	77.78	33.33	59.46
	Süpermarket	37.50	33.33	75.00	48.65
Kuzu eti	Kasap	85.71	100.00	50.00	70.27
	Süpermarket	14.29	30.00	50.00	37.84
Sakatlat	Kasap	87.50	100.00	33.33	73.68
	Süpermarket	12.50	0.00	66.67	26.32
Tavuk eti	Kasap	23.61	32.47	21.31	26.19
	Süpermarket	72.22	64.94	78.69	71.43
	Tavuk Satış Merkezi	22.22	18.18	11.48	17.62
Hindi eti	Süpermarket	0.00	0.00	100.00	100.00
Balık	Süpermarket	9.09	5.56	3.70	6.82
	Sokak satıcısı	18.18	9.26	0.00	9.85
	Balık Satış Merkezi	95.45	98.15	100.00	97.73

* Bu etleri tüketen tüketiciler içerisindeki oranlarını göstermektedir

Çizelge 5. Ailelerin tavuk eti tüketim alışkanlıkları (%)

		GRUPLAR			
		1. Grup	2. Grup	3. Grup	Genel
Tavuk eti tüketimindeki tercihler *	Dondurulmuş tercih ederim	8.33	1.30	8.20	5.71
	Canlı alıp keserim/kestiririm	8.33	9.09	8.20	8.57
	Kesilmiş-temizlenmiş alırım	41.67	35.06	36.07	37.62
	Parça şeklinde alırım	87.50	94.81	96.72	92.86
Tavuk eti alım sıklığı	Haftada birden fazla	11.11	10.39	13.11	11.43
	Haftada bir kez	36.11	35.07	32.79	34.76
	İki haftada bir kez	30.56	27.27	27.87	28.57
	Ayda bir kez	22.22	27.27	26.23	25.24
Tercih edilen tavuk eti şekli	Bütün	9.72	3.90	1.64	4.76
	Parça	48.61	58.44	55.74	54.29
	Fark etmez	41.67	37.66	42.62	40.95
Tavuk etinin en çok tercih edildiği mevsim	Kış	55.56	29.87	27.87	38.57
	İlkbahar	1.39	1.30	4.92	1.91
	Yaz	38.89	62.34	54.10	51.90
	Sonbahar	4.17	6.49	13.11	7.62

* Birden fazla cevap alınmıştır

İncelenen ailelerde, genel ortalama itibariyle, ürünün fiyatı, ürünü üreten firma adı/markası, ürünün ambalaj durumu, ağırlığı, görünüşü, köy ürünü olması ve rengi önemli iken, ürünün taze olması ve ürüne sağlık açısından güvenebilme çok önemli olarak saptanmıştır (Çizelge 6). Ürüne sağlık açısından güvenebilmek tüm gruplarda en yüksektir.

Kuş gribi sonrası, incelenen ailelerin tavuk eti tüketimlerinde farklı etkilenme durumları ortaya çıkmıştır. İncelenen ailelerin yarısından fazlası (genel ortalama %57.14) hastalığın olacağını ve/veya insanlara bulaşmayacağını düşündüklerinden dolayı, kuş gribi sonrasında tavuk eti tüketimlerinde bir değişikliğin olmadığını belirtmişlerdir (Çizelge 7).

Çizelge 6. Ailelere göre tavuk eti satın alınmada önemli olan faktörler (%)

		A	B	C	D	E	F	G	H	I	
G	1. Grup	Çok önemsiz	12.50	2.78	4.17	0.00	4.17	1.39	1.39	5.56	0.00
		Önemsiz	12.50	6.95	2.78	0.00	19.44	1.39	1.39	20.83	9.72
		Belirsiz	8.33	9.72	11.11	5.55	25.00	11.11	6.94	30.56	22.22
		Önemli	51.39	48.61	33.33	29.17	41.67	48.61	27.78	18.05	45.84
		Çok önemli	15.28	31.94	48.61	65.28	9.72	37.50	62.50	25.00	22.22
R	2. Grup	Çok önemsiz	9.09	0.00	0.00	0.00	2.60	1.30	0.00	5.19	1.30
		Önemsiz	14.29	5.19	6.49	0.00	24.67	3.90	0.00	10.39	5.19
		Belirsiz	16.88	5.19	12.99	2.60	31.17	9.09	7.79	24.68	19.48
		Önemli	51.95	51.95	36.36	25.97	29.87	45.45	24.68	37.66	48.05
		Çok önemli	7.79	37.67	44.16	71.43	11.69	40.26	67.53	22.08	25.98
U	3. Grup	Çok önemsiz	11.48	0.00	0.00	0.00	3.28	0.00	0.00	9.84	3.28
		Önemsiz	29.51	1.64	4.92	0.00	32.79	0.00	0.00	19.67	13.12
		Belirsiz	19.67	9.84	8.20	3.28	22.95	9.84	3.28	18.03	14.75
		Önemli	39.34	49.18	54.10	19.67	37.70	50.82	11.48	37.71	45.90
		Çok önemli	0.00	39.34	32.78	77.05	3.28	39.34	85.24	14.75	22.95
P	Genel	Çok önemsiz	10.95	0.95	1.43	0.00	3.33	0.95	0.05	6.67	1.43
		Önemsiz	18.10	4.76	4.76	0.00	25.24	1.90	0.05	16.67	9.05
		Belirsiz	14.76	8.10	10.95	3.81	26.67	10.00	6.19	24.76	19.05
		Önemli	48.10	50.00	40.48	25.24	36.19	48.10	21.91	30.95	46.66
		Çok önemli	8.09	36.19	42.38	70.95	8.57	39.05	70.95	20.95	23.81

A=Ürünün fiyatı, B=Ürünü üreten firma adı/markası, C=Ürünün ambalaj durumu, D=Ürünün taze olması, E=Ürünün ağırlığı, F=Ürünün görünüşü, G=Sağlık açısından güvenebilme, H=Köy ürünü olması, I=Ürünün rengi

Buna karşın tüketicilerin bir bölümü (%42.86) kuş gribi bulaşan etlerin sağlıksız olduğunu düşündüklerinden dolayı et tüketimlerini azaltmışlardır. Bununla birlikte, kuş gribi vakaları sonrasında tavuk eti fiyatı önemli ölçüde düşmüştür. Tokat ilinde daha önce 3 YTL/kg olarak satılan tavuk eti (bütün olarak), kuş gribi vakaları sonrasında 1.25 YTL'ye kadar düşmüştür. Türkiye çapında piliç

eti üreten bir firmanın Eylül 2005 tarihinde tavuk eti satış fiyatı 2.52 YTL/kg iken, bu değer Ocak 2006 tarihinde 1.69 YTL olarak gerçekleşmiştir (Yalçın, 2006). Bununla birlikte tavuk eti fiyatının düşmesi sonucu, çok az da olsa, bazı aileler ucuz tavuk etinden daha fazla satın alarak tüketimlerini artırmışlardır (Çizelge 7).

Çizelge 7. Kuş gribinin ailelerin tavuk eti tüketimlerini etkileme durumu (%)

	GRUPLAR			
	1. Grup	2. Grup	3. Grup	Genel
Evet etkiledi	41.67	48.05	37.70	42.86
• Sağlıksız olduğu için et tüketimimi düşürdü	86.67	83.78	95.65	87.78
• Et fiyatı düştüğü için et tüketimimi artırdı	13.33	16.22	4.35	12.22
• Toplam	100.00	100.00	100.00	100.00
Hayır etkilemedi	58.33	51.95	62.30	57.14
• Çünkü hastalığın olacağını düşünmüyorum	52.38	67.50	50.00	56.67
• Çünkü hastalık insanlara bulaşmaz	47.62	32.50	50.00	43.33
• Toplam	100.00	100.00	100.00	100.00

Ailelerin gelir düzeyleri arttıkça, sağlıklı tavuk eti satın almak için daha fazla ücret ödeme isteği de artmaktadır. Gelir gruplarına göre değişmekle birlikte, genel ortalamada ailelerin %73.33'ü böyle bir isteğe sahiptir (Çizelge 8). Ailelerin yarıdan fazlası sağlıklı bir

ürün için mevcut fiyattan %6-10 ve %11-20 daha fazla ücret ödemeyi kabul etmektedirler. Gelir düzeyi arttıkça, çok az da olsa, %51-100 daha fazla ödeme isteğine sahip aileler de bulunmaktadır.

Çizelge 8. Sağlıklı tavuk eti satın almak için ailelerin daha fazla ücret ödeme durumları (%)

	GRUPLAR			
	1. Grup	2. Grup	3. Grup	Genel
Hayır	31.94	27.27	19.67	26.67
Evet ise, % ne kadar?	68.06	72.73	80.33	73.33
• 1 - 5	20.41	14.29	8.16	14.29
• 6 - 10	24.49	25.00	48.98	32.47
• 11 - 20	12.24	41.07	14.29	23.38
• 21 - 30	18.37	3.57	16.33	12.34
• 31 - 40	2.04	1.79	4.08	2.60
• 41 - 50	22.45	8.93	2.04	11.04
• 51 - 100	0.00	5.36	6.12	3.90

4. Sonuç ve Öneriler

Kuş gribi vakalarının görülmesi tavukçuluk sektörünü ve tüketicileri olumsuz yönde etkilemiştir. Üreticilerin tavuk eti satışları ve satış fiyatları önemli düzeylerde düşmüş, bunun sonucunda tüketicilerin bir kısmı tavuk eti tüketiminden vazgeçme ve/veya azaltma yoluna giderirken, bir kısma da bu durumdan hiç etkilenmemiş, hatta bazı tüketiciler fiyatların düşüşünü fırsat bilerek, daha fazla tavuk eti satın almışlar ve tüketmişlerdir.

Sağlık açısından alınması gereken tedbirlerin tüketicilere medya kanalıyla duyurulması ve entegre tesislerde üretilen tavuklarda bu hastalığın görülmemesi, markalı tavuk satışlarının tekrar eski düzeylerine gelmesini sağlamıştır.

Kuş gribi ile mücadele ve korunma yöntemlerini içeren eğitici programlar daha sık

ve yoğun şekilde yapılmalıdır. Bu konuda ildeki kamu ve özel sektör kuruluşlarına büyük görev düşmektedir.

Araştırma bulgularına göre, tüketicilerin sağlıklı ürün almayı tercih etmeleri ve bu konuda daha fazla ücret ödemeyi kabul etmeleri de önemlidir. Üretim ve pazarlamada bu durumun dikkate alınması yararlı olacaktır.

Gelir düzeyi düşük ailelerde hastalık riski söz konusu iken bile tavuk etinin önemli miktarlarda tüketiliyor olması, bu ürünün özellikle düşük gelir grupları için vazgeçilmez bir protein kaynağı olduğunu göstermektedir. Bu durum dikkate alınarak, kanatlı eti üretimi yapan sektörün risk ve belirsizliklere karşı korunması, beklenmedik gelişmeleri önleme konusunda esneklik kazandırılması yönünde çözüm ve politikalar geliştirilmelidir.

Kaynaklar

- Akman, K., 2006. Tavukçuluğu Tüketme Sağlıklı Ürünü Tüket. Kuş Gribi Ekonomik ve Sosyal Boyutları Paneli, TZOB, 26 Ocak, Ankara, 81-87.
- Anonim, 1991. Hayvancılık İhtisas Komisyonu Raporu, DPT, Yayın No: 2267, Ankara.
- Anonim, 2006. Kanatlı Sektörünün Türkiye'deki Kuş Gribi Vakaları Sonrasında Son Durum Raporu, BESD-BİR, Ankara.
- Bayraktar, R., 2006. Avian Influenza (Tavuk Vebası, Kuş Gribi) Hastalığı ve Dünyadaki Durumu (<http://www.etlikvet.gov.tr/Vethalksagligi/avianinfluenza.htm>).
- Çivi, H., Gürler, A.Z., Esengün, K., Karkacier, O., 1993. Tokat İli Merkezinde Yaşayan Hane Halklarının Beyaz Et Tüketimi Üzerine Bir Araştırma. GOÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 10(1), Tokat, 116-122.
- Hanta, B., Yurdakul, O., 1994. Adana İli Kentsel Alanda Hayvansal Gıda Tüketim Yapısı. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 10(2), Adana, 169-184.
- Şengül, T., Çelik, Y., Doğan, Z., 2002. Şanlıurfa İli Kentsel Alanda Tüketicilerin Tavuk Eti Tüketim Düzeyleri ve Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi. GOÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 19(1), Tokat, 145-150.
- Yalçın, C., 2006. Kuş Gribinin Ulusal Düzeyde Sosyo-Ekonomik Etkileri. Kuş Gribi Ekonomik ve Sosyal Boyutları Paneli, TZOB, 26 Ocak, Ankara, 57-69.
- Yıldırım, İ., Yalçınkaya, O., 1999. Tavuk Eti Tüketim Yapısı: Van İli Erciş İlçesi Örneği. Uluslararası Hayvancılık 99 Kongresi, 417-421.